СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 44. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 22. лютого, 1929.

VOL XXXVII. No. 44. Jersey City N. J., Friday, February 22, 1929. THREE CENTS.

ВІД РОКУ 1894 ДО СЬОГОДНЯ ОДИН І ТОЙ САМИЙ КЛИЧ У. Н. СОЮЗА:

В ЛУЧНОСТИ СИЛА

1894

1929

ПЕРША ЕКЗЕКУТИВА У. Н. СОЮЗА.
(Вибрана на Першій Головній Конвенції в Шамокін, Па. дня 30. мая 1894)

о. І. КОНСТАНКЕВИЧ, секретар.

ТЕОДОЗІЙ ТАЛПАШ, предсідатель.

ІВАН ГЛОВА, касієр.

Гр. Гр.

ВОСКРЕСНИ!

ВОСКРЕСНИ, ВСТАНЬ!
СКИНЬ КАЙДАНИ,
НА СЕБЕ ГЛЯНЬ,
ТЬМУ ВІДЖЕНИ!
ПРАЦЕЮ БОРИСЬ,
МАЙ РОЗУМ СВІЙ,
ЧИТАЙ, УЧИСЬ,
ЗА ВОЛЮ СТІЙ!
МИНУВШЕ СПІМНИ!
ЩО БУЛО КОЛИСЬ,
ТАМ СИЛУ ЧЕРПИ,
В БУДУЩЕ БОДРИСЬ.
НА ПОМІЧ ВЛАСНУ,
НАРІД МІЙ ОПРИСЬ!
НА ВИСЛУ І ТИБР
ДАРМО НЕ ДИВИСЬ.

(„Свобода" з 27 квітня 1894 р.)

ТЕПЕРІШНЯ ЕКЗЕКУТИВА У. Н. СОЮЗА:

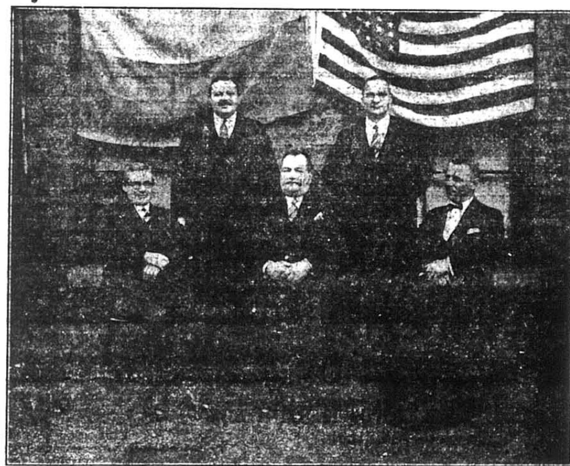

(З ліва на право): Сидять: С. Ядловський, Т. Грицей, І. Каштанюк. Стоять: В. Левчик, Р. Слободян.

МАРІЯ ОЛЬШАНИЦЬКА, головна містопредсідателька.

ОНУФРІЙ ШАРАВАРКО, контрольор.

ОМЕЛЯН РЕКРУТ, контрольор.

ГРИГОРІЙ ПИПЮК, контрольор.

МАРІЯ МЕЛЬНИК, радна.

АННА СТАДНИК, радна.

ВАСИЛЬ ГРИШКО, радний.

Т. МИХАЛЬЧУК, радний.

о. В. СПОЛІТАКЕВИЧ, радний.

МИХ. ПЕТРІВСЬКИЙ, радний.

СТ. МАТЧАК, радний.

В. РЕПУЖИНСЬКИ, радний.

МИКОЛА ШЕВЧУК, радний.

Др. М. КЛИМ, радний.

ПІЗНАЙТЕ МИНУВШІСТЬ

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіти і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

„І о диво, трупи встали і очи розкрили! І брат з братом обнялися і проговорили слово тихої любови!" — Такими словами отворив перший редактор „Свободи", о. Гр. Грушка, перші збори, на яких дня 22. лютого 1894 року положено в місті Шамокін, Па., перші основи під ту могучу орґанізацію, що сеґодня Українським Народним Союзом зветься. Делеґати, що прибули на ті перші збори, зрозуміли ціль „Руского Народного Союза" (так він тоді звався) і „тоє добро, яке руський нарід в Америці буде з него мати". А „Свобода" привитала ту велику подію таким віршом:

„Веселися, Русе Мати,
Діти не пропали!
В Америці вни пізнались,
Наче з гробу встали.
Обнялися твої діти,
„Союз" заложили,
Братня любов, спільна поміч
На вік їх скріпили!"

Минуло з того часу 35 літ. Шануючи память наших піонірів і їхню працю, подаємо на иншім місці виїмки з їх відозв, статтей, промов чи дописів. Подаємо тільки те, що було пороблене в перших роках, коли клалися ідейні і матеріяльні основи нашої орґанізації. А подаємо ще й на те, щоби члени наші і вся наша іміґрація пізнала хоч одробину з того, чим був і чим є У. Н. Союз. 35 літ — це великий шмат часу. Багато за той час змінилося; зайшли зміни і в У. Н. Союзі. Це природна і зрозуміла річ. Та хто тільки трохи вдумається в нашу традицію і, згадуючи минуле, призадумається над теперішністю, завважить, що У. Н. Союз остав по сеґоднішний день ідейно тим, чим мав бути по ідеї його основників. У. Н. Союз остав надалі неустрашимим борцем у боротьбі з ворогами нашого народу, а заразом і найкращим приятелем та опікуном нашого робучого люду. Вже в перших своїх кроках вів Союз боротьбу з темнотою, викорінюючи заразом всі наші рабські прикмети. З першого дня свого істнування вчив Союз наших робітників пізнавати правду і ніщо инше, а тільки правду, бо тільки, пізнавши правду, зможемо стати вільним і незалежним народом. Так писала „Свобода", висуваючи ідеал соборної і суверенної української держави і взиваючи нашого іміґранта до орґанізації, науки і поступу, оборони своїх робітничих інтересів і пізнання тої країни, котра нас приняла. За ту науку пішли на У. Н. Союз і на „Свободу" зі всіх сторін наґінки. Піонірів наших називали: безбожниками, анархістами, бельзебубами, суспендували їх і виклинали. Правда, що й тепер ще нас виклинають і инші пакости нам роблять. Та тепер нарід поступовий і це не має значіння. А тоді були инші часи. Та всеж таки ми бачимо, що які не були би перешкоди, ідея завжди побіджала і Союз зростав, а разом з ним росли в силу і голошені ним ідеї.

КАРТИНИ З ПЕРШИХ ПОЧАТКІВ У. Н. СОЮЗА

35 літ минуло з того часу, коли покладено основи під нашу орґанізацію. Вже папір пожовк, де записані сліди праці наших піонірів, вже запалися могили по многих тих, що офірували свій труд і своє шляхотне серце для добра У. Н. Союза. А ми в день сьогоднішній, шануючи старину і память тих піонірів, передаймо хоч малесеньку частину з тих їх думок і тих ідей, якими руководилися наші піоніри, коли закладали У. Н. Союз. Погляньмо на їх заповіти, приглянься їх роботі, пригадаймо собі їх науку і спитаймо себе: Чи є ми добрими синами наших батьків, чи шануємо їх заповіти і чи продовжуємо їхню благородну працю.

Передаючи старину, подаємо її в первісній формі, уживаючи давного терміну „руський".

1. Перша відозва в справі У. Н. Союза.

„Свобода" з 1 листопада 1893 р. помістила під нагловком **„Нам треба народної орґанізації"** таку відозву:

...„По довгім, братя дорогі, роздуманню, по довгій розвазі, по довгім застановленню над потребами руського американського народа, прийшли ми до переконання, що треба конечно поділитися з Вами гадкою, котра в добру годину зродилася в нашій души, а серце наше оповило її любовю до руського народу.

„Тая гадка, та мисль, коли перетвориться в діло, тоді грядущі покоління, що родяться на вільній землі, будуть дякувати і тихим не лукавим словом пригадають про нас і наші гроби прикрасять цвітами, политими слізми радости й подяки. Ми, взиваючи Всевишнього Бога, щоби благословив те зерно, котре кидаємо щедро на руську ріллю, подаємо до відомости руського робітника тяжко працюючого чи то в глибоких, темних і небезпечних майнах, чи то в фабриках при тисячах обертаючихся колесах, що чигають на його смерть, що конечно треба заложити в Америці народне общество під назвою „Народний Руський Союз", котрий тільки для робітника руського мавби отверті двері, робітничим грошем підтримуваний на спомогу нещасного собрата, через робітників керований, в робітничих руках знаходиласяб каса, робітники своїм власним грошем господарилиб.

„Ціль Народного Руського Союза" булаб така:

„Спомагати хорих і виплачувати посмертне.

„Закладати читальні і вечерні школи для дорослих. Ширити просвіту між народом за помічю корисних книжок, як це робиться в старім краю. Наставати на те, щоб Русини брали американські папери і ставали обивателями тієї землі, на котрій жиють. Дальше закладати політичні клюби і брати живу участь при виборах".

2. В „Союзі" сила.

(**„Свобода"** з 16 марта 1894 р.):

...„Протоє „Руський Народний Союз" взяв собі за ціль: не тільки нести поратунок у нужді, в біді і в чорній годині сліз і розпуки русько-американського народа, але його воздвигнути з душевної темноти, невіжества, розбудити в ньому приглушене почуття гідности людини сотвореної не до рабства, але до свободи на божому світі; запалити в його души іскру руського духа; стерти печать рабства і невіжества та показати йому шлях до просвіти, до поступу, до цивілізації; отворити очі сліпому на души і так впровадити в храм знання, добра, світла, правди і науки, а для того закладати руські школи, читальні, давати товариські відчити та забави, видавати газету, популярні книжки, щоб освободити наш нарід з неволі невіжества і прогнати сего ворога.

3. Що єсть „Руський Народний Союз" і яка його ціль?

(**„Свобода"** з 11 червня 1894):

...„Ціль „Союза": допомагати собі матеріяльно, закладати школи, учитися рідної малоруської мови, ступати наперед в просвіті й бути вільними людьми й користати з вольности того краю.

„Отже на тоє єсть „Союз" і двері „Союза" суть отверті для кожного Русина-робітника, чи він уніят чи православний".

4. Борба.

(Календар „Руського Народного Союза" з 1902 р.) ст. 139:

...„Понісся новий клич: Браття Русини! Не спім, але берімся до роботи. Наші невиплачені церкви то ще не конець роботи, а лишень незвичайний початок. Лучімся до купи, орґанізуймось, закладаймо школи та просвіщаймось. Памятаймо, що ми хоч робітники, то робітники на землі Свободи, а заразом ми сини поневоленого та гнобленого народу, котрим не вільно і хвилі часу стратити марно.

„Отой новий клич рознісся майже по всіх закутках землі Вашинґтона, куди порозходилися наші люде, і вніс дрібку нового життя. Народ зворушився, зачав пізнавати, що він є та до чого йому треба йти.

„Аж старі ґрішники здриґнулись. Вониж бачуть, що свідомість народна і станова робучого люду на основі науки Христа підриває ґрунт під їх ногами і не дасть спочивати твердоруським сном. І рознісся ревіт по Американській Руси, наче серед спокійної ночі тих сільських собак, яких збудив хід подорожного. Вони кричали і ще не перестали: „Ади на них! бач: радикали, соціялісти, бельзебуби й анархісти. Разпни їх, народе!"

„Але народ не розпняв. І чому ти, народе, не послухав песіх голосів і не розпняв тих „бельзебубів, анархістів" і т. д. Бо памятаєш, що ріжні лицеміри та фарисеї Христа також звали бельзебубом, безбожником".

„Свідомість народна, яка завдяки праці кількох трудячих одиниць зачала займатись між нашим робучим людом, викликала рух. Але сей рух, то ще не борба, лиш вказівки, що борба конечна і мусить відбутися з ріжними ворогами нашого народа. Але сей рух вже стільки зробив, що примусив многих, котрі грали ролю учителів і опікунів нашого народу в Америці — оказати свою краску.

„А босів таких маємо — хвала Богу — більше, як треба. На вічну памятку зазначу пару. Перший — се той, що грає ролю апостольського вікарого та мадярського віцеконзуля і мусить втрутити свій ніс всюди. Се той сам, котрий підчас великого пенсилванійського страйку углекопів наших людей в церкві намовляв стати „скебами", а своїх собратів — котрі остеріґали перед тим людей — назвав за се бельзебубами. Другий — се славна дохторська парсуна, що тійсно відграє ролю епископа. Инших полишаю на боці.

„Всі ті ґрупи... в пречудесній спілці прекрасно загавкали на тих, головно „молодих попиків" (як їх звуть), котрі неустрашимо виступають в обороні робучого нашого люду.

„Але тебе, руський хлопе і робітнику, най не милять голоси тої собачої банди. Я не змушую тебе, ані їх ані нас слухати! Ти тримай все ту сторону, по котрій стороні правда. Не дай заманитись в ярмо хвилевими користями та склянкою пива! Памятай, що всяка правда з початку гірка і неприємна, але побідити мусить, як побідив Христос і правда Його".

5. Перше річне справоздання з діяльности У. Н. Союза.

(**„Свобода"** 19 червня 1895 року, Джерзи Сити).

Загальні збори „Союза" 30 мая с. р. в Олифант, Па.

„Небувала народня маніфестація. Делеґати зі всіх закутків Злучених Держав зїхалися на се народнє свято. З Ню Йорку, з Пітсбурґу, навіть з далеких світів прибули щирі руські люде, щоб порадитись над своєю спільною долею. Як одну руську велику родину витали щирі Олифантці, а гостинний дім о. Теофана Обушкевича ані половини не міг примістити дорогих гостей. Делеґати з Шамокін і Мт. Кармель приїхали вже ніби то з полудня 29 мая. Прочі приїхали будьто вечером, будьто раньком. Орхестра з Мейфілд привитала нас рано, граючи по вулицях торжественний марш.

„О 10 годині відслужив о. Констанкевич з Шамокін св. Літурґію, а хор олифантських співаків під проводом о. Обушкевича співав гарно в більшій частині твори самого диріґента. Церква була наповнена народом. На дворі люди заняли цілу вулицю, бо годі було в церкві поміститися. Після того відбувся в готелі спільний обід. По обіді пішли тоасти. о. Полянський в довгій бесіді порівнював початкові часи нашого життя в Америці з сучасними; вказував на конечну потребу народньої орґанізації й підніс на здоровля членів тієї орґанізації, котрій імя „Руський Народний Союз".

„Орхестра з ґалерії приграла народні композиції, між иншими марш на честь Союза, композиція о. Обушкевича. Оцінку цієї композиції ми помістимо на другім місці справоздання.

„О годині третій з полудня відбулися „загальні збори Союза". Збори отворив о. Обушкевич в заступництві предсідателя. По відспіванню „Царю небесний" вибрано на внесення п. І. Глови предсідателем зборів о. А. Полянського з Пітсбурґа. о. Предсідатель покликав на секретарів о. Нестора Дмитрова з Мт. Кармель і Юрія Хиляка з Олифанту. Після порядку дневного слідувало справоздання секретаря.

„Секретар о. Констанкевич, один з перших заложителів Союза, перечитав справоздання з послідних загальних зборів, розказав коротко історію Союза і причини, котрі неволили тямучих людей заложити товариство,

„Приступив до справоздання за час від 30 мая 1894 року до 30 мая 1895 року. Перші, що вступили до Союза, були брацтва з Шамокін і Мт. Кармел, відтак члени з Джерзи Сити заплатили вступне і виступили з Союза. Приступили братства з Олифант, Мейфілд і др. о. Секретар згадує обширнійше про бувших членів Союза з Вілкс Бери. Тоті любі братчики платили свої вкладки так довго, поки Союз не виплатив посмертного 400 дол. по бл. п. Ксені Гоц. Від того часу перестали платити, для того треба їх уважати за виступивших. Не ходить о членів, але ходить о кривду, яку вони завдали касі нашого товариства.

„Членські їх вкладки виносять 153 доляри, а каса виплатила 400 дол. Отже скривдили вони нас на 247 дол., а се зовсім не мала сума для наших небогатих людей. Що за причини такого поступовання? Се тоті аґітації до православя, се тоті баламучення нашого народу, що почались у нас на більшу скалю. Ми повірили солодким словам о. Товта — ми хотіли вірити, що Русини, хоть православні, можуть разом працювати з Русинами католиками на полі економічнім і народнім, однако сильно помилились. о. Товт був тої гадки, що ужиє Союз за средство для своїх москвофільських аґітацій. Коли побачив, що нічого не вдіє, пустився звичайною дорогою **нищити, клеветати, одуряти.** З його причини виступили члени Союза з Джерзи Сити та з Вилкс Бери і деякі з Мейфілд. Членську місячну вкладку з Вилкс Бери до Союза сколектовано в сумі 42 доляри, однак дотепер тих грошей не прислано. Неправильне плачення вкладок і залеглости в Мейфілд есть рівнож причина москвофільських аґітацій. Число членів Союза з наведених причин справді зменшилось, але остаються члени сильні як мур, свідомі своєї ролі й задачі, свідомі своєї гідности національної. Дасть Бог, а вже в недалекій будучині обгорне наше товариство всіх зрілих і чесних наших братів, бо світло й правда мусять побідити над тьмою й ложею.

„Справоздання секретаря викликало бурю оплесків і потяглась дискусія. Голос забирали оо. Обушкевич, Дмитрів, пп. Талпаш і Глова. На внесення голови ухвалено: „Поручається новому виділови звернутись письменно до бувших членів Союза в Вилкс Бери з запитанням: що сталося з грішми, сколектованими для Союза і зажадати їх звороту...

„По довершенім виборі подякував о. предсідатель присутнім за надзвичайно численну участь і за парляментарне трактовання справ. Перед закриттям зборів зреклися всякої ремунерації за труд: секретар і касієр старого, як і нового виділу, що загальні збори оплесками приняли до відома. На тім скінчені загальні збори. Вечером відбувся музикально-декляматорський вечерок і аматорське представлення, але про ту неофіціяльну часть загальних зборів напишемо обширно в слідуючому числі".

Семен Ядловський.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ, ЧИ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКИЙ?

(СПОМИН З 11-тої КОНВЕНЦІЇ У. Н. СОЮЗА).

Одинайцяту Конвенцію У. Н. Союза назначено на день 20 вересня 1910 року. А мала відбутися вона в місті Клівленді, в стейті Огайо.

Почалися вибори на Конвенцію. Нараз доходить до нас вістка, що бл. п. епископ Ортинський вибраний делеґатом на Конвенцію. Це викликало велике здивованнє. Всі питали себе взаїмно: Чого це дав себе епископ вибрати делеґатом?

І довідуємося, що це так порадили йому зробити священики, найближчі дорадники. Вони казали, що коли епископ возьме У. Н. Союз в свої руки, під свій церковний авторитет, тоді зросте його сила й авторитет. Разом з тим радили йому перевести зміну назви, щоби в той спосіб заманіфестувати наступившу зміну. Радили перемінити назву з „Руського Народного Союза" на „Греко-католицький Руський Союз".

Ті самі дорадники епископа переконували тодішних урядників У. Н. Союза, що така зміна конечна, бо Союз не розвивається і тільки авторитет епископа зможе поставити його на ноги. До того й урядникам буде далеко краще жити, бо нарід завше невдячний і ніколи не вміє оцінити заслуг народних робітників. Зате епископ буде за них памятати і їм буде добре.

На запит, чому потрібна зміна назви нашої орґанізації, дорадники подавали, що епископ не може мати в народній орґанізації такої сили і впливу як в церковній і тому треба йому такої зміни.

Блискавкою рознеслася вістка, що епископ дав себе вибрати делеґатом на конвенцію У. Н. Союза. Всюди живо дискутували над цею справою. Уряд У. Н. Союза не вірив, щоби така зміна наступила, щоби епископови вдалося перемінити народну орґанізацію на церковну. Сам уряд поставився до цеї справи невтрально, заявляючи, що так буде, як рішать делеґати.

Прийшов день Конвенції. Прибув і еп. Ортинський. Його вибрано членом статутової комісії. Між делеґатами повстали відразу дві партії: одна за епископом, а друга проти. Сторона за епископом була далеко сильнійша, сторона проти епископа була слабша; нею проводив Іван Ардан. Делеґати сильнійшої сторони не мали свого одного провідника, а лишень були під впливом делеґатів священиків, котрі працювали в користь епископа. Боротьба тих двох партій застрювалася з кождою хвилиною. Одного дня по обідовій перерві повідомлено нас, урядників, що деякі делеґати з Ню Йорку вже носяться з револьверами. Зрозуміло, що не на конвенцію вони їх несли, а, вибираючися в далеку дорогу на Вести, думали лiпше бути зорученими.

В тім часі гостював в Америці митрополит Шептицький, котрого бл. п. епископ і делеґати священики та делеґати, симпатизуючі з епископом, хотіли запросити як гостя на Конвенцію. Над питанням, запросити чи не запросити митрополита на Конвенцію, вивязалася довга, гостра й бурлива дебата. Вкінці ухвалено запросити, і митрополит Шептицький прийшов на конвенційну галю, а по короткім привіті опустив Конвенцію.

Прийшла вкінці черга на звіт статутової комісії.

Бл. п. епископ поставив зміну першого параґрафу, а іменно зміну назви з „Руського Народного Союза" на „Греко-католицький Руський Союз в Америці". На гали повстає шум, гук і крик. Переходить внесення, що над зміною цього параґрафу має голосувати кождий делеґат відділу поодиноко. На галі мертва тишина. Секретар конвенції кличе: відділ перший Шамокін, Па., чи голосуєте за чи проти? — Відповідь: за! і т. д. аж до кінця. Вислід голосовання був такий: за зміною було 218 голосів, проти 69. Головний уряд не голосував. По сім ішли други зміни вже скоро.

Конвенція скінчилася, делеґати розїхалися. По стороні виграної було вдоволення, але непевність, а по стороні програної ненависть і завзятість. Іван Ардан, провідник делеґатів з програною, скликав сейчас невдоволених делеґатів на наради. Там заложено нинішний Український Робітничий Союз. Провідники виграної сторони поїхали до дому виконувати конвенційні ухвали.

Вернувшись з Конвенції, дістаю по кількох днях лист від бл. п. о. М. Стефановича, щоб сейчас приїхати до нього, бо в Пітсбурщині між Союзовцями велике невдоволення. Приїзджаю. По вступних словах привитання о. Стефанович каже до мене: „Слухай! Я того ніколи по вас не сподівався. Що ви на тій Конвенції поробили? Чи ви вже всі подуріли, чи що з вами? Кудиж ділася наша довголітня праця народня? На щож ми будували той Союз „Народним": чи на це, щоб дати його епископови? Таж це буде історична ганьба, з якої теперішний уряд ніколи не вмиється. Та ганьба спаде і на всіх нас, дотеперішних робітників народних. За всяку ціну старайся недопустити до сеї зміни". Відповідаю: „Отче! Ся зміна не є по моїй души, ні по переконанням решти головних урядників. Але ми були безсильні супроти напору всього священства й епископа. Чомуж ви не приїхали на Конвенцію? Або чому хоч перед тим не написали листа і нас не остерегли? „А щож ти забув, що я піп, а ти хлоп?" — відповів о. Стефанович. — „Не знаєш, що діється тепер в наших кругах? Я не хотів їхати, бо болюче булоб дивитись на те все, а писати було неможливо".

Вернувши до дому, розказав я про це все своїм товаришам, головним урядникам. Тоді ми постановили не спішитися з переведенням конвенційних ухвал в життє, а ждати на реакцію з боку членства. Тут треба додати ще і те, що сейчас по конвенції передові тодішні Союзовці засипували головний уряд і відділи численними протестами ізза цеї зміни. К. Кирчів, тодішний менаджер „Свободи", возив і розсилав протести в ріжні сторони, а надавав їх в Филаделфії, Па., щоби ніхто не знав, хто не розсилає протести. Міжтим постановили ми всі ті ухвали з відповідними поясненнями передати адвокатови Союза. Адвокат, по вислуханню і перечитанню, заявив, що ухвали, які запали щодо зміни назви і змін статута, не були переведені згідно з постановами закона. Ми сейчас пустили отту опінію адвоката між епископських дорадників. Нам тоді сказано: „Панове, не крутіть! Наш хлоп не визнається на законах, нема чого боятися. Як ухвалила Конвенція, так має бути". На уряд натискано щораз більше, щоб приступити до виконання і переведення конвенційних ухвал. Вкінци назначено день. Бл. п. епископ приїхав до адвоката Союза, зійшовся і головний уряд. Телефонують, що епископ вже в дорозі до адвоката. Рушили і ми, а кожний на роздоріжю: піти, чи не піти? По дорозі вступили ми до готелю до кімнати, де перебував головний предсідатель. Там ми ще раз вподлідне питали один другого: що робити? Нараз, якби змовилися, всі в один голос заявили: Ні! Зміна не сміє бути переведена.

Тоді предсідатель зажадав від кожного з нас присяги, що один другого не зрадимо і всі як один видержимо солідарно й будемо боротися всіми силами проти зміни. По сім удались ми до адвоката Союза. Там застали вже бл. п. епископа з одним священиком. По коротких вступних словах адвокат заявив нам і епископови, що ухвали, які запали на послідній Конвенції в справі зміни назви і статутів, не були переведені після закона. Тоді ми заявили, що коли так, то ми ніяким чином не введемо в життя тих змін.

Ради правди зазначу, що еп. Ортинський впав тут жертвою своїх найближчих дорадників. Що саме мали ті дорадники на думці, коли наклонювали епископа до цього кроку, годі знати. Можу подати тільки це, що загально було говорене, а саме: Дорадники хотіли впхати еп. Ортинського в конфлікт з У. Н. Союзом і народом, щоби в той спосіб зломити його силу, бо знали, що нарід не піде за епископом, а стане в обороні своєї орґанізації і своїх прав.

Инші знову говорили таке: Епископ є в тяжкій боротьбі з мадяронами. Йому доконче треба себе оперти о якусь силу, щоби піднести свій авторитет. Такою силою являвся У. Н. Союз. Розходилося тепер тільки о те, щоби епископ перебрав в Союзі всю владу в свої руки.

Члени у. Н. Союза і уряд відносилися на ділі до епископа дуже прихильно. Уважали його за доброго Українця-народовця і зробили його почесним членом і покровителем Союза. А сам епископ став дійсним членом орґанізації. Епископ, колиб жив, міг був цілком певно бути в У. Н. Союзі до сьогодня і тішитися довірєм, впливом і загальною повагою. Священики-дорадники радили йому одначе не задоволитися тим, що нарід без примусу і по добрій волі й охоті йому офірував. Тоді епископ забажав скупчити у своїх руках всю силу влади. Це й спричинило конфлікт між членами і прихильниками нашої орґанізації та бл. п. епископом Ортинським. Епископ побачив пізніше помилку і, як кажуть, жалував свого кроку.

По конференції з адвокатом епископ відїхав, а по якімсь часі за намовою згаданих дорадників почав будувати свою власну орґанізацію; таку, яку бажав собі мати, себто „Провидіне". А Союз остався далі: Українським і Народним.

ЗРОЗУМІЄТЕ СУЧАСНІСТЬ

„СВОБОДА“ НА СЛУЖБІ СВОМУ НАРОДОВІ.

Перше число „Свободи“ видано дня 15 вересня 1893 р. в місті Джерзи Сіті, Н. Дж. Заки „Свобода“ стала офіціяльним органом У. Н. Союза, виходила вона як приватна ґазета о. Григорія Грушки, котрий сам її редаґував, складав і на почту носив.

Кидаючи сьогодня оком в минуле „Свободи“, клонимо голови перед памятю першого основника, видавця і редактора „Свободи“, котрий засіяв те плодюче зерно, що видало такий гарний плід. о. Грушка помер в селі Пеняки в Галичині.

1. „Свобода“ відзивається вперве до народа.

На першій стороні „Свободи“ видніє відозва, з якої подаємо слідуюче:

Братя Русини!

„Пускаючи сей перший нумер нашої часописи в широкий світ, кличемо до Вас щирорyським братнім голосом: Приймить і повитайте, яко свою „Свободу“!

„Русини! Як колись давно в неволі, в кайданах, стогнав ізраїльський нарід під правлінєм жорстоких деспотів фараонів, так до сего дня стогне, конає в невольничім ярмі під чужим панованєм руский рід. Жидам послав Бог Мойсея як освободителя з єгипетської неволі. — Нам його не пошле, коли нарід сам не буде дбати про те, щоб як найскорше розірвати пута і повними грудьми відотхнути свіжим воздухом свободи. Та куда дорога до храму сеї богині? Де її шукати, як отримати тую, так желаєму свободу?

„Розпятий за нас на хресті Спаситель сказав: „Істина освободить вас“! Правда одна може дати нам свободу. Се річ неоспорима, що тільки ті люде стались свобідними, котрі, знайшовши правду, пізнали свою гідність, народне достоїнство свої права Богом і природою дані, стрясли з себе духове ярмо невіжества, ярмо тілесного гнету і так стались свобідними, вольними панами своєї землі, свого діяния, народного розвою в силі, в знаню і в богатстві.

„Днесь ми, Русини, питаємо себе, чому Німці, Французи, Американці суть вільним і багатим народом, а ми одні, обдерті на багатій і урожайній землі, чужим кланяємося богам, а свій кровавий піт і працю мусимо в чужу складати стодолу, а самі з голоду гинемо? А що гірше, ми навіть метрики, народної назви не маємо, коли кожде дике племя в Африці єсть означене певним сталим іменем, а нас чорт зна як зовуть, — бо ми невольники і по нумеру нас кличуть, як треба дати останну корову на податок, або кров свою проливати на чужих нивах та на чужую користь.

„Чому? Бо руський нарід не мав часу на тоє, щоб у себе в дома працювати над скріпленєм руского духа, над соєдиненнєм своїх сил і так дати в спадщині своїм внукам та правнукам народну независимість і політичне значінне. Коли другі народи звивалися охочо і спокійно коло роботи на власнім полі народного самопізнания, Русин мусів віками стояти на варті і проливати свою кров на полю битви з дикими ордами татарськими і бісурманськими, щоб своїми благородними грудьми зділати непрошибну стіну для европейської цивілізації проти азійського варвара.

„А щож з того?

„Днесь видиш тільки високі могили, які свідчать про хоробрість і геройство наших прадідів за святу свободу, котрі начинили руську землю своїми кістьми, напоїли святою руською кровю, на котрій тепер Лях, Німець і Жид пшеницю сіє.

„Біда зажене всюди. Не минуло пару літ тому назад, як тисячі і тисячі руского народу подибуєм на вільній, гостинній, американській землі.

„О, незломна сило руського духа. О, віро руська, твердіша від ґранітних скал віковічного зеленого Бескида. Русин-бурлака, на чужій землі, нікому незнаний, всім чужий, несвідомий ні язика ні права тої землі, куди заблукав. В короткім часі, працюючи мов той хробачок під землею, за тяжко зароблений гріш сам побудував собі руські церкви без жадної чужої помочі, позакладались руські братства взаїмної помочі, словом: Русин, скинувши тільки з себе полатану гуньку, показав, що в него сила, коли його чужий гнете, не запрягає в ярмо неволі.

„Народе руский! Ти показав, яка в тобі сильна віра, яка у тебе терпеливість, яка у тебе постійність.

„Слава, слава і честь Тобі, о народе мій! Хто тут в Америці їсть твій хліб, а о твоє добро, о твою просвіту не дбає — да будет Богом і людьми проклятий. Ти власними силами йшов дорогою, котра веде до правди, а правда до свободи. Але тепер оглядаєшся за провідником, котрий би Тебе завів до храму свободи.

„Тим провідником є власне часопис „Свобода“.

„Нашою задачею є просвіщати руский нарід, боронити його честь від нападів ворогів, вказати на дорогу до поступу, до цивілізації, до добробуту.

„Дальше — святим буде обовязком сохраняти віру, обряд і мову.

„Родимці! Подайте нам помічну руку в так святій справі, а ми з Богом ідемо шукати істини, а істина доведе до свободи“.

2. Люби свою рідну мову.

„Свобода“, ч. 2. з 1. жовтня 1893 р.

В передовій статті під наголовком **„Люби своє“** читаємо між иншим таке:

...„Так як в поодинокій людині єсть уже вроджена любов до житя, до істнуваня, так само і в кожнім народі єсть природна любов до власного істнуваня народного, котре полягає на бесіді, на мові.

„Длятого то мова власна єсть так дорога, як дорогим і милим єсть житя.

„Хто самоохотно, добровільно без жадної причини, або через яку дурницю відбирає собі житє, називається сумашедшим, варятом, слабодухом та дураком. Так само той, хто покидає рідну мову, або її цурається, стидається, инакше не варт бути прознаним як найостаннійшим драбом, підлим, без чести, дураком дураків. Такий чоловік не варт, щоб його свята земля носила.

„Чоловік встидаючийся своєї матірної бесіди, поповняє страшний смертельний народний гріх.

„Такого виродка називаємо зрадником, перекінчиком свого народа, Юдою предателєм, огидником, екскріментом найогиднійшого животного, що плазує по землі.

„Чоловік, котрий самовольно покидає свою мову і бере чужу за свою власну, не має серця — тільки камень.

„Його совість наче той ковальський міх широкий, погинаючийся і дмухаючийся, як хто хоче і як його порушає, чи вгору, чи вдолину. Для него нема нічого святого на світі...

...„Встидатися своєї власної мови, так значить, як би встидатися своєї рідної матері. Як же не маємо любити нашої матері, котра нас любила в утробі, в тяжких болях родила на сей світ, нас своїми грудьми кормила, хоч сама нераз і куска чорного хліба була жадна, в день не мала спокою, в ночі не знала сну, тільки ангелом, сторожем добрим пересиджувала при нашій колисці, гіркими заливаючись слізьми, коли собі думала, яка то нас чекає доля на крутій дорожці житя?

„Як же тепер не любити тої мови, в котрій тая саме мати співала сумну тужливу пісню над нашою колискою, щоб ми скорше заснули?

„Перше слово вирекли ми в руській рідній мові та до рідної матері: „Мамо!“...

ОСНУВАТЕЛЬ І ПЕРШИЙ РЕДАКТОР „СВОБОДИ“

о. ГРИГОРІЙ ГРУШКА
(ур. 1859 р., ум. 1913 р.)

3. Чаша горести, що її випє „Свобода“.

Після другої Конвенції „Свобода“ стала органом У. Н. Союза і мала перейти з Джерзи Сіти до Шамокін, Па.

З того приводу редактор пращався зі „Свободою“, а уривки з того пращання поміщені в „Свободі“ з дня 19 червня 1895 року. Пращання описане в формі розмови між „Свободою“ та її редактором. Ось уривки з тої розмови:

„Свобода“: Серце мені віщує, що багато а багато прийдеться терпіти мені від тих, що нібито проповідують і голосять слово правди і свободи, але правди, ані свободи не терплять там, де їм іде о їх особистий грошевий інтерес.

„Наколи я ввійшла в хату руського майнера, то я була там як дома і всі тішилися мною, а коли попала де на плебанію, то сейчас відносили мене до кухні і завивали мною всяку нечистоту і сміття та ще й проклинали по мадярськи.

„Редактор: Тому нема що дивуватись, бо правда в очі коле і ти правди ради мусиш терпіти; доки не побідиш. Бог, відвічна правда, терпів муки й хресну смерть за правду і правда побідила. Днесь хрест, на котрім роспинали колись розбійників, побідоносно й торжественно сяє на розвалинах поганства і на короні царів. Днесь це лож, облуда широкою ходою йдуть вперед, а правда малим кроком ступати мусить по вузькій, тернистій стежці“.

4. Наше завдання в Америці.

„Свобода“ з 25 червня 1895 р.:

„Найголовнійша роля наша в Америці, це патріотизм правдивий, реальний та наша лучність з бідною батьківщиною“.

5. Паршиві вівці.

В другому числі „Свободи“ з 1. жовтня 1893 року читаємо:

„Єсли в середині вас знайдеться такий, що встидається по руськи говорити, виганяйте від себе як паршиву вівцю; в хату не пускайте, на вулиці оминайте, виставте його на сміх, на ганьбу перед чужими й своїми, — напишіть до старого краю: який тут стався з Івана пан, котрий все в селі чужі гуси пас за вівсяну адзимку, а тут по руськи ганьбиться говорити.

6. Речник ідеї независимости.

„Свобода“ з 12. грудня 1894 р. Фраґменти з передовиці „Руска Доля“.

...„Учора дикий Фін, а днесь „настоящій русскій чалавек“ з собачаю мордою в червоній рубасі, риє наче та свиня наші могили і кости наших прадідів один пхає до німецької сахарні, а що знайде, то ховає в свій карман, а заржавлену татарську шаблюку шле до єврея, гандлюючого стариною, і за це получає стаканчік „ачіщенной“, а Русин яко салдат гіркими умивається слізми над безлюдним берегом Владивостока або бродить по снігах Сахаліна. І так руська доля на Руси-Україні з буйним вітром по степу гуляє, а народ бє поклони перед ідолом царем, обдертий, бідний і темний.

„Україно, пробудись! І ти, Дніпре, речи мою мову безконечному лугу, а ти, буйний вітре, занеси в кождий хутір.

„В Галичині руска доля дуже сороката. Не стало вівса, не стало корму на хліб, бо пани забрали ліси, опустіли поля і люд пішов в Америку. Посьдки гонили тучні воли до Прус і брали сотками за них, а накупувавши хліба, верталися в гори домів, де і весело жили і при забаві розливалось угорське вино. А нині наш Русин з Карпат за одним ягнятком йде 30 миль і того нема чим визимувати. На Подолю руська доля йде жидам воду носити під шабаш за кавалок сухого байґелеса, а в неділю йде на місію слухати єзуїтського казаня.

„На Буковині руська доля облизує діжу з бриндзі, яку мусіла дати на пироги і „твердим“ і Волохам циганам, що в консисторії. Українська ідея придушена широким румунсько-циганським капелюхом.

А тепер,
Ходім, брате,
Через Карпати,
Руску долю
Оглядати.

„По селах вона обідрана і все голодна, тільки на Великдень їсть овсяну паску, а по містах пишається в мадярських строях і служить на розплодок малоплодним Мадярам. Інтеліґенція і клір перейшли в мадярський табор і служать яко бугай на розмноження Мадярів...

...„Обовязком нашої патріотичної ґазети єсть отверти очі народу і вказувати, в якому нещасному положенню знаходиться руский народ і як горенько і тяжко бідує на власній землі, котра перейшла в чужі руки. Русин, котрий повинен бути днесь вільним і щасливим на своїй батьківщині, єсть днесь рабом: голий родиться і голий умирає.

„Се не воля Божа, тільки воля сильнійшого злодія, котрий захопив в свої пазурі наше добро і пустити його не хоче і доти не пустить, доки йому силою не відбереться...

...„Американський руский народ мусить бути свідомий щербатої руської долі і скерувати свої думки і діла до того, щоб ми колись могли свою повну свободу осягнути.

„Наша ґазета від днесь буде вірним речником ідеї независимости і волі руської країни в Европі і буде непідкупним вказателем дороги, по котрій Русини в Америці мають ступати, щоби сталось провідниками руської свободи і дали перші свою лепту на престол отчизни, котра жадає від нас матеріяльної помочі в годині востання і боротьби за волю. Але щоб ми були до сього так важного діла спосібними, мусимо тут в Америці добре зорґанізуватися і одного держатися прапора і одного правдивого народного катехизму вчитися.

„Днесь Русини в Америці, збаламучені фальшивими пророками, не знають, куди йти і що робити...

...„Бог не сотворив нас рабами, але злі й хитрі люди нас зробили. Но на те дав Бог розум, щоб ми зуміли постояти за свою честь і скинути невольниче ярмо, наложене на наші карки“.

7. Проти записування церковного майна на епископів.

„Свобода“ з 15. серпня 1895 року:

...„Маєток це церковно-народний, отже потреба, щоб священик як представитель церкви, і певний комітет як представитель народу, властивого властителя — заряджували маєтком церковно-народним. Се льоґічно, так повинно бути, а не інакше. Але на диво сталося інакше.

...„Нарід послушний подався волі й неволі своїх наставників і маєтки церковні перейшли на власність єрархії церковної, на власність епископів. І щож сталося? Не треба було чекати на лихі наслідки. Епископи католицькі, звичайно Ірляндці, не могли зрозуміти потреб других народностей. Вони поступали собі самовольно, абсолютно не узгляднюючи зовсім справедливі і оправдані бажання народу. Вони іменували і іменують парохів після свого уподобання, не питають зовсім того народу, котрий і своїм крівавим грошем вибудував святиню і дає удержання священикам. А сеж преці засаднича несправедливість. В котрій державі в Европі, де в католицькім світі щось подібного діється?

...„Ми держимося і будемо держатися старої норми: ЦЕРКВА ОСТАЄ ВЛАСНІСТЮ ГРОМАДИ. А що наша норма розумна і добра, то свідчить о тім одобреннє єї, а зглядно відновленнє єї, котре прислав до нас Високопреосвященний **Митрополит Сильвестер Сембратович** на руки о. Константкевича, посилаючи о. Стефановича на парохію до Бофало, котре дословно звучить: „Дотично власности плебанії і церкви **розпоряджаем,** щоб при впроваджени составити протоколярний акт **з покликом на предлежаче рішенье,** і в том акті **вложити постановленье, що церков і будинки парохіяльні властностію парохіян остають.**

„Львів, дня 20 квітня 1895. Ч. 540. орд.“

8. За правду.

„Свобода“ з 19. грудня 1894 р.: Зі статті **„Народе, осуди сам“:**

„Той, котрий бореться за правду, мусить бути очернений, обсміяний, переслідуваний від сторонників брехні й фалшу...

...„Тепер ясно буде руським людям тут в Америці, чому на редактора „Свободи“ нападають особливо священики з угорської сторони і є його найзавзятішими ворогами.

„Причина ворогування була й є правда, висказана в „Свободі“.

„Не на чорнім папері, тільки на білім друкуємо ми „Свободу“. Візьміть її до рук, перечитайте слово за словом поволі, розважно і над кожним словом застановіться, чи є то фалш або облуда?! Коли ви знайдете хоч одно слово неправди, то скажіть нам. А коли ми правду пищемо, то чому, питаємося, багато є таких, що скорше послідують брехні як правді?...“

9. Вийшли орати.

„Свобода“ з 16 січня 1895 р. В статті **„Не зрозуміли нас“,** читаємо:

„Кождий розумний і дбалий господар, коли вийде орати на свою ниву, першим його старанням є: щоби ниву переорати, вичистити з каміня, з непотрібного буряну і криючогося під скибу буйного перию. Колиб не доложив свого старання й праці до очищення свого загону, тоді даремна вся його робота — і справді. Колиб він посіяв зерно на необробленій ниві, тоді не мавби жадного хісна і пожитку, тільки в часи жнив буйно вигналисьби на його ниві бодаки і непотрібна хопта і хваст.

„Чи неправда, дорогі читателі „Свободи“?

„Безперечно скажете всі, що сему правда і що треба сперву ниву вичистити, а так опісля на добре оброблену рілю сіяти благодатне зерно, щоб воно за божим благословенням видало стократний плід!

„І ми, видаючи нашу „Свободу“, пішли за прикладом старого досвідченого господаря-рільника.

„Насамперед купили ми плуг, то є: руську друкарню і вийшли орати на американсько-руську ниву, котра до сих пор облогом лежала, заросnута бодаками, камінием і иншою непотрібною хоптою. Ми хотіли таки сейчас сіяти зерно правди, волі і просвіти для руського народа в Америці, але по виданню першого і другого числа „Свободи“ ми прийшли до пізнання, що так бути не може і надармо наша праця і видатки, коли непостараємся перше очистити русько-американську ниву од каміння, бодаків і непотрібного хвасту. Призвавши Всемогучого Бога на поміч, положили ми руки на плуг і оремо наш зароснутий загін.

„Наша орка була трудна і мозольна. Треба було багато терпеливости і постоянности. Земля тверда, камениста не хотіла піддатися плугові й що скиба ломилося чересло. Хоч піт краплистий падав з нашого чола, хоч повільно йшла наша робота, а всетаки ми очистили русько-американську ниву, хоч не цілковито. Темнота народа, його легковірність датися обманювати ріжним ложним пророкам, здирство й ненаситність гроша декотрих долярових місіонарів, вештаючихся нині між руським робучим народом — то було камінне непотрібне, бодяки, під котрими наш плуг ломився.

„Підчас нашої орки, то є: коли ми орали й всяке непотрібне бадиля ломили і геть викидали з нашого поля, явилися непрошені миротворці, котрі начали нас остро критикувати і на нас сердитися, що ми між Русинами в Америці сіємо незгоду і робимо революцію.

„Ми на се через довгий час мовчали і терпіли, а своє всетаки робили. Вміняли нам за смертельний гріх і Богом непростимий, що ми нападаємо на честь і славу декотрих духовних отців. Але нині наша совість чиста і спокійна, бо сам руський народ в Америці переконався, що ми правду голосили і правду писали.

...„Не оден може скаже: ей, нащо мені там ґазета, я з неї жадного хісна, ні пожитку не буду мати!

„Ми скажемо противно, і фактом докажемо о скілвки добра зробила „Свобода“ для Русинів в Америці, відколи появилася на сей Божий світ.

„Передтим не було жадної ознаки народного життя межі Русинами і ніхто не знав Русинів, тільки нас називали Словаками, Унгарами і Ґріками. Але нині уже инакше“.

ПЕРШИЙ ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ У. Н. СОЮЗА.

(„Свобода“ з 30 мая 1895 р.)

Предложено його другій конвенції в Олифант, Па. З того звіту довідуємося, що на першій конвенції мав Союз 220 дол. 35 центів готівки. Приходу від членських вкладок за слідуючий рік було $1,566.48. Отож загальний прихід був $1,786.83. Загальні річні розходи виносили $1,181.23. В тім числі виплата двох посмертних по $400.00. На слідуючий рік в касі лишилося готівкою $605.60.

БЛАЖЕН МУЖ.

Він Русь любить і братів,
„Свободу“ читає,
До „Союза“ записався,
З читальні буває.
Бо він знає Руси честь,
Він Русином зветься,
До поступу, до просвіти
Єго серце рветься.
Він сальони оминає,
Гроша не марнує,
По забавах, піятиках
Такий не пустує.

(„Свобода“ ч. 9 з 30 марта 1894).

У. Н. СОЮЗ В ДОПОМОЗІ ЕПИСКОПОВИ.

На десятій Конвенції У. Н. Союза, яка розпочалася в Филаделфії дня 7 липня 1908 р.) вибрано одноголосно серед невмовкаючих оплесків депутацію з пятьох членів: К. Кирчова, Д. Капітули, Т. Лабовського, А. Добоша і С. Врабля, котрій поручено удатися до Апостольського Делеґата у Вашингтоні з просьбою о поперття для гр.-кат. Владики в його трудній праці порядкования справ нашої церкви в Америці.

У. Н. СОЮЗ ЗАКАРПАТСЬКИМ УКРАЇНЦЯМ.

На 12-ій Конвенції (1912 року) ухвалено $500 на просвітні цілі на Угорській Руси.

„СВОБОДА" НА СЛУЖБІ СВОМУ НАРОДОВІ.

10. Рускій чи український?

„Свобода" з 22 мая 1895 р. В статті **„Правда в очі коле"** читаємо:

...„Наш простолюдин легко дав завестися на се імя **„рускій", не знаючи історії,** котра вчить, що під іменем „рускій" **розуміється особний народ російський або московський і русскій-український, або малорусскій народ.**

„Тії два народи не мають нічо спільного між собою, крім азбуки, котру уложили святий Кирил і Методій. Нині 28 мілїонів Русинів одним голосом одізвалися до цивілізованої Европи, що вони є **одрубним народом** від Поляків і Москалів і мають свою **славну історію, свою мову, свою літературу** і хоч нині є в неволі, а всетаки знають: чия правда, чия кривда і чиї ми діти!..."

11. Праця.

Календар У. Н. Союза з 1902 р., сторона 151:

„Дійсну та щиру, а не фарисейську працю для піднесення просвіти і добра нашого робучого люду в Америці видко лиш у тої ґрупи людей, що зібралися коло часописи „Свобода" і зорґанізувались в „Р. Н. Союз". Правда і свідомість коле в очі наших народних ворогів, тим то не дивниця, що в останнім році посипались численні громи на робітників тої ґрупи. Вороги не постидались доносів і найпідліших брехень, навіть смерть Мек Кінлея і хвилеве зворушенє задля того мозків людських хотіли використали для себе. На щастє сповнилась приповідка: „Песі голоса не йдуть в небеса.

„Хоть праця поступає серед нашого заголюканого народу дуже поволи, то все таки не стоїть на місці. Великі подїї в послїднім році не зайшли, бо головну увагу і силу звернено на внутрішну орґанізацію.

„Органом свідомої народної праці є „Свобода". Єсть се єдина в Америці часопись, що друкуєсь живою народною мовою і боронить інтереси нашого робучого люду. В останних часах відзначилась солідною і совісною редакцією і ясностю голошених думок в многих справах. Через те круг її читателів зріс, а вороги загарчали. Сміло можна сказати, що жадна друга руська часопись не розходиться так широко по всіх закутках Сполучених Держав і Канади, де мешкають наші люде. Має значне число читателів і в Бразилії, на гавайських островах і по инших кутах.

„Уряд московський перше допускав „Свободу" на Україну, конфіскуючи лиш деякі числа, то в остатнім році взборонив цілковито вступ „Свободі" в межі своєї імперії. Навіть такої невинної книжечки, як руско-англійский підручник, не допустив. Най же се буде наукою для тих любителів царя, його дикого уряду і цареславя, котрі вмовляють в наших людей, що то всьо одно. Коло „Свободи" — можна сказати — зґрупувались всі національно свідоміші елементи на еміґрації, без ріжниці на віри і походження.

„Не лиш Галичанин, Угро-Русин та канадійський Буковинець, але також Українці, котрих тут маємо пару кольоній, головно з губернії київської — не лиш уніят і цареславний, але і православний та сектант".

У. Н. СОЮЗ „РІДНІЙ ШКОЛІ".

На одинацятій Конвенції У. Н. Союза (Клівленд, 1910 р.) ухвалено складати через два роки з рамени Союза по $500 на „Рідну Школу" в Галичині.

На 12-ій Конвенції (Вилкс Бери, 1912 р.) призначено вже на „Рідну Школу" $2,500.

У. Н. СОЮЗ НА БОЄВИЙ ФОНД В ГАЛИЧИНІ.

Перша жертва У. Н. Союза на **„Боєвий Фонд в Галичині"** (так його тоді названо) виносила $100. Ухвалено її на 9-ій конвенції У. Н. Союза, яка відбулася в місті Скрентоні, і розпочалася 26 червня 1906 року.

У. Н. СОЮЗ ХОРОМУ І. ФРАНКОВИ.

На десятій Конвенції У. Н. Союза (1908 р.) ухвалено висиґнувати з каси одноразовий дар в квоті 1,000 корон, призначений на допомогу хорому письменникови д-рови Іванови Франкови.

Гр. Гр.

ВПЕРЕД!

ВПЕРЕД, ВПЕРЕД,
БРАТЯ МИЛІ,
ЧАС ДОРОГИЙ —
В КОЖДІЙ ХВИЛІ.
СТАРАЙМОСЯ
ПРАЦЮВАТИ,
І ДЛЯ РУСИ ЩОСЬ
ПРИДБАТИ.
ПОЄДИНЧО
СИЛ НЕ ТРАТЬМО
НО В „СОЮЗІ"
ДРУЖНО БРАТНЬО.
ВСІ ДО ПЛУГА!
ЗОРЕМ НИВУ,
КИНЕМ ЗЕРНО
НО ЩАСЛИВО...

(„Свобода" з 13 квітня 1894 р.).

СОЮЗОВЕЦЬ ПРО ВІРУ.

Календар У. Н. Союза з 1902 р., ст. 146.:

..."Віра повинна дати виховання і силу моральну, повинна вляти в чоловіка віру в силу волі і власного характеру, подати витревалість в добрім та гарт в боротьбі з лихими обставинами. Кому сего віра не дає, най не теліпаєсь в Америці... о в краю єсть ще досить місця не лиш для живих, але і для трупів".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

МАГАНОЙ ПЛЕЙН, ПА. Бр. св. Анни, від. 365, повідомляє, що надзвичайний мітінґ відбудеться в неділю, 24. лютого, в годині 12-ій в пол., в гали церковній. Буде вибір делегата на конвенцію У. Н. Союза. — Мих. Руднянин, предс.; Т. Цебринський, секр.

НЮ КЕСЕЛ, ПА. Тов. ім. Ів. Франка, від. 74, повідомляє всіх місцевих позамісцевих членів, що надзвичайний мітінґ відбудеться в неділю, 24. лютого, в годині 1-ій пополудни, в гали укр. правосл. церкви на Ровз Еве. Будуть важні справи і вибір делегата на конвенцію. Не явившийся член заплатить кари 50 ц. — Комітет.

САВТ ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. Тов. Просвіта, повідомляє членів, що надзвичайний мітінґ відбудеться в суботу, 23. лютого, точно в годині 7.30 вечером. Проситься членів прибути на означений час, бо богато справ до полагодження. — Василь Хміль, секр.

ПРОГРАМА ЧЕРЕЗ РАДІО В НАШІЙ МОВІ.

Бажаємо дати до відома, що буде даний виклад через радіо в нашій мові, на 22-го лютого, в годині 7-мій вечером до 8-мої. Всі, котрі бажають почути дуже інтересну промову, прошені наставити свої радія в повисше означений час. Відчит відбудеться зі стації як слідує: WBBR, Kilocycles 1300, meters 230.6, watts 1000. New York City. 42-3

Перед розпочаттем і на закінчення виклади відограє українська орхестра під проводом Михайла Сербенського.

РОЗВІЙ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА
за час від 22. лютого 1894 р. до 31. грудня 1928 р.

Число пор.	Рік	Число членів	Вкладки, розмет, табеля смерт.	Разом всі фонди	Фонд сирітський під опікою УНС.	Власність У. Н. Союза	Загальні замкнення з кінцем року.
1	1894		50 цнт.	$ 220.35	$	$ 220.35	$ 220.35
2	1895		„	385.25		385.25	605.60
3	1896	587	„	151.36		151.36	756.96
4	1897	1,019	„	2,187.97		2,187.97	2,944.93
5	1898	1,593	„	2,743.64	304.05	2,439.59	5,688.57
6	1899	2,057	„	1,198.51	1,145.00	53.51	6,887.08
7	1900	3,067	70 цнт.	3,297.32	14.49	3,282.83	10,184.40
8	1901	3,711	„	2,111.48	1,400.00	711.48	12,295.00
9	1902	3,384	„	1,956.31	750.00	1,206.31	14,252.19
10	1903	3,796	„	877.66	2,439.73		15,129.85
11	1904	5,857	„	2,863.49	2,309.11		17,993.31
12	1905	6,547	„		3,379.80		16,491.75
13	1906	7,888	„	5,712.00	3,443.15		23,705.34
14	1907	8,540	Розмет	13,404.33	6,270.07	5,453.52	37,109.67
15	1908	8,795	„	8,961.59		8,961.59	46,071.26
16	1909	11,793	„	20,053.45	6,232.91	13,382.64	66,124.71
17	1910	14,430	„	34,264.25	11,182.64	23,081.61	100,388.96
18	1911	13,280	„	7,912.05	4,079.14	3,832.91	108,301.01
19	1912	14,917	„	32,229.86	4,518.37	27,711.49	140,530.87
20	1913	19,110	„	51,346.37	2,773.14	48,573.23	191,877.24
21	1914	12,396	„	69,852.22	11,936.42	57,915.80	261,729.46
22	1915	6,750	Після літ	21,780.37		21,780.37	283,509.83
23	1916	9,174	„	62,403.72	2,491.60	59,912.12	345,913.55
24	1917	10,008	„	86,099.01	9,642.42	76,456.59	432,012.56
25	1918	11,891	„				416,196.02
26	1919	12,445	„	87,844.03	19,688.41	68,155.62	519,856.59
27	1920	12,237	„	66,461.39	6,119.98	60,341.41	586,317.98
28	1921	11,815	„	119,883.51	9,296.33	110,587.18	706,201.49
29	1922	12,427	„	121,764.86	11,185.35	110,579.51	827,966.35
30	1923	14,790	„	156,012.46	28,412.32	127,600.14	983,978.81
31	1924	17,011	„	180,228.83	8,307.43	171,921.40	1,164,207.64
32	1925	18,195	„	170,207.83	4,628.30	165,579.53	1,334,415.47
33	1926	19,332	„	234,580.73	600.95	233,979.78	1,568,996.20
34	1927	19,962	„	214,593.10	7,514.41	207,078.69	1,783,589.30
35	1928	20,381	„	248,967.53	9,950.53	239,017.00	2,032,556.83
				$2,032,556.83	$180,016.05	$1,852,540.73	$2,032,556.83

Загальний маєток Молодечого Департаменту 164,827.34

Загальний маєток У. Н. Союза $2,196, 84 17
Фонд сирітський У. Н. Союза 180,016.05

Власний маєток організації крім Друкарні і Книгарні $2,016,368.12

МОЛОДЕЧИЙ ДЕПАРТАМЕНТ, ЙОГО МАЄТОК І ЗРІСТ ТОГО МАЄТКУ.

	Власність Мол. Деп.	Загальні замк. з кінцем року
Від 1-го липня до 31-го грудня 1921 р. прибуло	$ 4,994.12	$ 4,994.12
В році 1922 прибуло	9,756.20	14,750.32
„ 1923 „	12,792.54	27,542.86
„ 1924 „	17,314.16	44,857.02
„ 1925 „	21,847.33	66,704.35
„ 1926 „	23,959.99	90,664.34
„ 1927 „	27,776.89	118,441.23
„ 1928 „	29,196.22	147,637.45
	$147,637.45	$147,367.45
Остала стара резерва Мол. Союза з попередних літ		16,689.89
Загальний маєток Молодечого Департаменту		$164,327.34

Мадярський делегат до Ліги Націй у Женеві граф Апоні має вже 82 роки. Але як вийде на трибуну, говорить іще голосно, виразно, з життям. Говорить по французьки, німецьки, англійськи, італійськи також добре, як і по мадярськи. Любить також жартувати. Раз ішов він понад берегом Монт Бляку та побачив, як попри нього переходила якась дуже гарна, молода жінка. Товариш, що йшов із ним, усміхнувся:

— Подобається вам?

На це граф Апоні зітхнув і сказав:

— Дуже гарна! Коби то я так мав іще моїх сімдесять літ!

—o—

І кінь не вірить!

Відділ артилерії станув на позиції, а коней поховали в поблизькім ліску. Та позиція була на такім місці, що дуже тяжко було довести поживу для людей і для коней. Тревало це один день, два — тиждень. По тижні почали гинути коні. Сотник приходить до полковника й доносить:

— Пане полковнику, доношу покірно, через брак поживи згинули два коні!

— Любий пане сотнику, потіште людей і коней; пожива незадовго прийде!

У два дні опісля:

— Пане полковнику, доношу покірно, що через брак поживи згинуло двоє коней!

— Любий сотнику, потіште коней і людей; пожива незадовго наспіє!

Слідуючого дня знов згинув кінь. Сотник знову доніс полковникови:

— Потіште коней і людей; пожива вже в дорозі!

Сотник доти потішав, аж поки не остався одніѕенький кінь у батерії. Він приходить тоді до полковника й каже:

— Пане полковнику, остав тільки оден кінь, але й той уже не вірить.

—o—

В деяких часописах, до яких писав Олександер Діма, платили йому від рядка. Раз не мав зовсім грошей, але не мав також охоти до писання, але їсти треба було, тому сів до стола та написав таке:

— Сину!...
— Мамо!
— Чуєш?
— Говоріть.
— Глянь осьтут...
— Ах!
— Цей кинджал...
— Закровавлений.
— Чиєю кровю?
— Твого батька.
— Ах!

„Так, — скзав собі Діма — то вже було би на сніданск. І було.

РОБІТНИК-СОЮЗОВЕЦЬ ПРО ШЕВЧЕНКА.

Календар У. Н. Союза з 1902 р. Ст.: 154 і 155.

Опис вечеркиць в память Т. Шевченка, влаштованих Союзовцями 30 мая 1901 р. в Шамокін, Па. З бесіди, яку виголосив тоді робітник-Союзовець, наводимо слідуюче:

„Братя хлопи і робітники! Ци знаєте ви, кому днесь ми віддаємо честь? Хлопові, што ціле своє житє терпів. Ось маєте там его образ. Дивіть, справжній хлоп і в шапці такій, як мій дідо носив. А чим він був? Кріпак, поет, що писав красні пісні і будив наш хлопський нарід до життя. Він вчив хлопа, що і хлоп чоловік, а не живина, що і хлоп має душу і потреби — і за те его мучили. І днесь мучать і переслідують тих, що таксамо говорять до хлопа, як небіщик Тарас. Хлопи, маймо розум і пізнаймо, що ми є. Тарас показав, що і хлоп може щось. Тримаймось!..."

АМЕРИКАНСЬКИМ РУСИНАМ.

Нехай брешуть злії люде
На „Союз" й „Свободу",
Бо вони суть — вибачайте,
Брехливого роду!..

Правда мусить побідити —
Блудні сини вернуть,
І злорічивий свій язик,
На хвалу обернуть.

(„Свобода" з 11 мая 1894 р.).

ЖАРТИ.

Фільософ.

Нежонатий (до жонатого товариша): Вам жонатим богато краще живеться, ніж нам нежонатим. Коли я моїй любці куплю пару рукавичок, то вона має рукавички. Але як ти твоїй жінці купиш фортепян, то ти маєш фортепян!

—o—

Причина.

— А ви завіщо сидите в арешті?

— Я на Маланки виливав олово!

— Цеж іще не є ніякий злочин!

— Та так, але вилилися самі доляри.

Відпочинок.

Чоловік (до жінки): А що, як подобається тобі цей краєвид?

Жінка: Просто не знаходжу слів...

Чоловік: То добре. Лишимося тут вісім тижнів.

—o—

— Подайте, Христа ради, громадянин, з нагоди Рождества Христового.

— Для мене це, брате, не свято, а релігійний забобон.

— Ну, то подайте ради релігійного забобона.

—o—

— Ви любите також читати Шевченка?

— Шевченко? Шевченко? чи не буде це той, що написав стільки цитатів для відривного календаря?

Вуйко, богатир, боїться дуже бацилів. Коли отвирає декламку, зараз потім миє руки в карболевій воді. Пояснює сестрінкові:

— Всюди аж кишить від бацилів. Примїром, паперові гроші просто затроєні бацилями. Коли береш паперові гроші в руки, цим можеш спричинити собі смерть.

Сестрінець: Вуйку, будьте такі добрі, дайте мені кілька банкнотів по сто долярів. Мені вже навкучило жити!

—o—

Вплив спеки.

— Алеж то нині страшна спека!

— О так, тату! Дивіться, той доляр, що ви мені дали його вчора, стопився на десять центів!